

העם הנבחר- גיבורים

אודות הפרק

זמן	48 דק'
שפה	עברית. כתוביות לאנגלית
מתאים לנושא	עיסוק בנושא גבורה וגיבורים במיתוסים היהודים והישראליים
קהל יעד	תלמידים ט"ו-י"ב, מורים
אפשרויות לפעילות	לימוד בנושא גבורה, גיבורים, הסיפור מאחורי הסמלים ספרי לימוד: סביב "ערכים במועדם": חנוכה טקסים ומועדים: חג החנוכה, יום הזכרון [רגיש מאוד]
תקציר	הסדרה "העם הנבחר" בוחנת מיתוסים שעיצבו את זהותנו. בפרק השני ירון לונדון מבקש לבחון את מיתוס הגבורה לאורך ההיסטוריה היהודית- מראשית הציונות ויוסף טרומפלדור, דרך סיפור המכבים, סיפור מצדה ואלעזר בן יאיר מנהיג היהודים במצדה שעודד את הנצורים להתאבדות קולקטיבית, חנה סנש הצנחנית שנלחמה נגד הנאצים באירופה והוצאה להורג בהונגריה ורב סרן רועי קליין ז"ל, שקפץ על רימון והציל את חייליו במלחמת לבנון השנייה. לונדון מבקש לערער ולהרהר לגבי ה"אמת" מאחורי הסיפורים ולברר על אילו צרכים עונים גיבורי התקופות השונות. האם נכון להגיד כי הגיבורים שלנו זכו בתוארם משום ששירתו ערכים לאומיים המקדשים מוות? האם היו להם "סוכני זיכרון" מקצועיים שדאגו לייצר תעמולה לפועלם. ומה לגבי תקופתנו הנוכחית- מיהם גיבורינו והאם אנו זקוקים לגבורה?

משימה לפני הצפייה בסרט:

תרגיל לתלמידות/ים:

תנו לתלמידות/ים לבחור ולכתוב על מישהו/ו שהיא גיבור/ה בעיניהן. מה הסיבות שהדמות הזו נבחרה? מה המעשים והתכונות שהופכות אותה לגיבורה?

אסיף

כתבו על הלוח את השמות ושוחחו על הבחירות ומאפייניהן: גיבורים היסטוריים? ספרותיים? מהקולנוע? מההיסטוריה הבין לאומית או הישראלית? מה מאפיין את סוג גבורתם?

הסבירו שאנחנו עומדות לצפות בסדרה העוסקת בגבורה ולבחון לאורה את הבחירות שלהן.

צפייה מודרכת בסרט:

משימה תוך כדי צפייה:

רשמו בטבלה את כל הגיבורים והגיבורות המופיעים בסדרה.
בעמודה השנייה כתבו מה הסיבות אשר בזכותן "נבחרו" להיות גיבורות/ים לפי הסרט.
בעמודה השלישית כתבו **בתום הצפייה**- האם השתכנעתן/ם מהבחירה ומדוע.

חלוקה לסצנות:

סיום	התחלה	תוכן	
2:31	00:00	"כפות רגלים של גיבור" פתיחה והיכרות עם השאלות של הפרק איך אמור להראות גיבור חיל? מה גורם לנו לפתח את נראטיב הגבורה ולהכתיר מישהו כגיבור?	1
8:30	2:31	"גיבורי חרב יהודיים" המכבים כגיבורי חרב יהודיים, נסיעה לחברון למרוץ הלפיד ממערכת המכפלה לירושלים. דיון על גיבורי הילדות "מרדף" - שיר מכונן [או שלא] חסימת צירים בהרי יהודה עבור המרוץ ראיון עם נערי המתנחלים על גבורה יהודית	2
10:30	8:31	שיחה על יהדות השרירים של נורדאו ואבא של ירון לונדון שהיה שחקן ולא גיבור... אך נעצר ע"י הבריטים!	3
13:30	10:31	"חברה זקוקה לגיבורים" שיחה עם פרופסור יהודית תידור שוורץ על טרומפלדור. מהם התנאים להיווצרות גיבור? עליו למות צעיר ביקור במוזיאון בקיבוץ תל יוסף	4
18:10	13:31	"טוב למות בעד ארצנו?" יום תל חי יא באדר מפגש עם נוער תנועת בית"ר המנון בית"ר ושיחה עם ותיקי התנועה	
20:34	18:10	מה המסר? גבורה מהו הסיפור? חבורה של משוגעים שיחה עם הבת של אפי איתם- מדריכה באתר ההנצחה בתל חי	
21:40	20:35	לונדון מנקה את הבית ומשחזר שיחה עם אימו על גדוד העבודה ועל החלוציות	
28:40	21:41	תנאים להיווצרות גיבור- חנה סנש כמקרה בוחן איך אנחנו משמרים בזכרון הקולקטיבי גיבורי חרב? מי בוחר בהם? הגיבור האידאלי: גיבור מת, רצוי צעיר, רצוי יפה, רצוי שישאיר כתבים. חנה סנש מול חביבה רייך- למה אחת נחקקה בתודעה והשנייה נעלמה? שדות ים- המאבק על ההכרה בשאר משלחת הצנחנים.	
34:25	28:41	התקופה- מצדה כמקרה בוחן ליהדות שרירים. ליווי סיור של מנהיגות נוער ודיון על ערך החיים מול ערך הניצחון יהדות השרירים של מקס נורדאו וחיפשו גיבורים יהודיים מה זוכרים יהודים בגלות? יבנה וחכמיה- יוחנן בן זכאי גיבור או עריק מירושלים הנצורה? מה אנחנו מקדשים בעצם במצדה?	

בארי BE'ERI

תכנון שאלום חרטמן SHALOM HARTMAN

מכון המחקר והתקשורת

35	34:26	מה הייתם הופכים היום למיתוס? רועי קליין כגיבור בן זמננו. למה גבורה קשורה במקרי מוות?
36:44	35:04	פירוק דמות הגיבור והתקרבות אל הסיפור. סוכני זיכרון המלמדים אותנו מה לחשוב שקרה.
45:08	36:45	רועי קליין- גבורה בת זמננו וסוכני הזיכרון שנכנסים לחינוך הממלכתי ומעצבים את התודעה. שיחה של מדריכי ארגון "להב" עם התלמידים שיחה עם לונדון ותלמידים על הערכים שעולים מהסרט על רועי קליין ומה לא שואלים בתוך הסרט. על מה אסור לערער כשעוסקים בנושא?
47:00	45:09	סיכום- התקופה שלנו אינה יפה לגיבורים התקבלות סיפורו של קליין בתל אביב לעומת התקבלותו במחוזות דתיים. האם ניתן להטמיע את דמותו של סרן קליין בזיכרון הלאומי או שהפירוק והערעור לא מאפשרים לגיבורים למצוא מקום בהיכל התהילה של ימינו. האם אנחנו זקוקים בכלל לגיבורים או שזו תקופה חדשה נטולת גבורה?

דין לאחר הסרט:

- איך הייתה חווית הצפייה בפרק? מה הפתיע/הרגיז אתכן/ם? מה התחדש לכן/ם?
- מה דעתכן/ם על רשימת הדרישות שלונדון גיבש כדי לזהות מיהו גיבור?
- האם הרשימה הזו מגדירה גם את הגיבורים שלכן/ם?
- האם יש דמות שמעמדה כגיבור/ה התערער אצלכן/ם בעקבות הצפייה בפרק?
- בפרק נאמר כי "חברה זקוקה לגיבורים". האם אתן/ם מסכימות/ים עם האמירה? האם אתן/ם חשות/ים צורך בדמויות כאלה בחייכן? מדוע?
- בפרק מדובר על כך שלא מזכירים את חסרונותיהם ומגרעותיהם של גיבורים וגיבורות. האם אנחנו מוכנות/ים כחברה לקבל גם גיבורים לא מושלמים- על פגמיהם ומגרעותיהם?
- בפרק מופיעה תלמידה במצדה [דקה 34:41] הטוענת כי אנחנו מקדשים רק את המוות "אנחנו בורחים והופכים את האנשים שמתו לגיבורים הכי גדולים ויכולים להיות הרבה סיפורי גבורה שהם לא דווקא סיפורים של מוות". האם אתן מסכימות עם הקביעה הזו? למה?
- העידן בו אנו חיות הוא עידן של ערעור ופירוק מסגרות ואמונות. אנחנו שוחטות פרות קדושות כל העת. האם נותר מקום לקדש מעשי גבורה? האם אתן מסוגלות להתרגש מהסיפורים שהופיעו בסדרה מבלי לשפוט אותם?
- האם ובמה אתן/ם גיבורות/ים בעולמכן/ם?

קראו את דבריו של מקס נורדאו ביחס ל"יהדות השרירים".

"עלינו ליצור שוב יהדות חזקה! כן! ליצור שוב! דברי ימינו מעידים, כי לפנים הייתה קיימת יהדות כזאת. יהדות שרירים חזקה!... בעבר היינו בוחרים בחיסון הגוף במקום בהמתתו... אחרים מותנו את גופנו ובהצלחה רבה. הם הפכו את יהדות הגטו של ימי-הביניים לעם דל ומסכן, כחוש וחסר אונים...ברחובות הצרים של הגטו שכחנו לחלץ עצמות ולזקוף גו...עתה הוסרה המועקה. רצוננו חופשי. איש לא ימנענו מעסוק בהבראתנו הגופנית. נחדש נעורינו לעת זקנתנו: נפתח בנו חזה רחב, אברים חזקים, מבט אמיץ - נהיה לאנשי חייל...מה שחסר לנו זה שרירים ואותם אנחנו יכולים לפתח בעזרת תרגילים גופניים...עלינו להבריאו לא בגוף בלבד, אלא גם ברוח..."

מתוך נאומו של מקס נורדאו בקונגרס הציוני השני ב-1989.

- על פי נורדאו- איזה שינוי עמוק ושלילי חל ביהודים לאורך ההיסטוריה?
- מה היתרון של "פיתוח השרירים" לדעת נורדאו? מה דעתכן/ם?
- בפרק מזכירים את יוחנן בן זכאי שברח מירושלים כדי להקים מרכז רוחני ולשרוד ביבנה. בנוסף נשמעת ביקורת על קדושת הגיבורים המתים. האם יכולה להיות גבורה "לא שרירית"? מה היתרונות ומה החסרונות של אפשרות כזו?

קראו את דברי פרופ' ישעיהו ליבוביץ' ביחס לגבורה:

"...ניתן לקבוע כעובדה שהגבורה הצבאית היא הזולה בין הגילויים האלה – שהרי היא, ורק היא מבין כל גילויי הגבורה, מצויה בהמוני בני אדם, בכל העמים והתרבויות ובכל התקופות בהיסטוריה, בלא כל קשר לרמתם של בני – אדם אלה מבחינה רוחנית, מוסרית או חברתית – מה שאין כן בגבורה של כיבושי-יצרים, שהיא נדירה בכל מקום ובכל זמן. לא מצינו – לא בהיסטוריה ולא במציאות של ימינו – שהגבורה הצבאית היא נחלתם של טובים ומעולים דווקא; היא מצויה באותה מידה גם בנחותים וירודים. משמע: קל לאדם הממוצע לעמוד בגבורה בניסיון של סיכון חייו בקרב מלעמוד בחיי יום-יום בניסיון העמידה נגד פיתויי יצר הקניין או יצר השלטון או היצר המיני וכד'. גבורת לחימה עדיין אינה עדות לרמתו האנושית של בעליה. אם אדם הוא "גיבור" במובן הצבאי ("חייל מעולה"), אין בכך ערובה להיותו אדם מעולה – לא בחינת חכם ונבון ולא בחינת ישר והגון. לעומת זה, אדם שעמד בגבורה נגד דחפים הנובעים מקנאה, משנאה, מתאוה ומכבוד – חזקתו שהוא מבני-מעלה המועטים. אשר לגבורה המלחמתית – יש לקבוע שבמסורת היהודית אין למצוא הערצה לגבורה זו, ולא משום גישה פציפיסטית הפוסלת אותה. כבר הוטעם שהמלחמה מוכרת כעובדה במציאות האנושית, ואף ניתנת לה הצדקה בנסיבות ובתנאים מסוימים; מכאן, שהלוחם ממלא פונקציה הדורשת ממנו גבורה. אבל לא נמצא במקורות היהדות הערצה של גבורת האדם הלוחם (...)

ישעיהו ליבוביץ', 'גבורה', בתוך: ארתור א' כהן ופול מנדס-פלור ואברהם שפירא (עורכים), לקסיקון התרבות היהודית בזמננו, מושגים, תנועות אמונות, תל אביב תשנ"ג, עם עובד, עמ' 62-67

- על פי ליבוביץ'- מדוע הגבורה הצבאית היא "הזולה בין גילויי הגבורה"? מה הוא מחשיב כגבורה "נעלה"? האם אתם מסכימים איתו?
- לאור המפגש עם "גיבורי" הפרק בו צפינו - האם גבורתם "זולה" מבחינה רוחנית או מוסרית?

עוד על גבורה:

[דף לימוד של בארי באתר מדרשת:](#)